

PTO EUTHANASIE HANDLEIDING

Vorbereiders

Tom de Rooij	Huisarts
Caroline Thijssen	Huisarts en kaderarts palliatieve zorg
Thea Toemen	Huisarts n.p. en SCEN-arts
Anneke Witziers	Arts palliatieve geneeskunde en SCEN-arts
Marlie Spijkers	Arts palliatieve geneeskunde

Versie augustus 2021

Inleiding

De PTO bijeenkomst gaat in zijn geheel over het onderwerp 'Euthanasie'. Deze onderwijsmodule gaat over de rol van de huisarts bij euthanasie. Wij adviseren PTO groepen dringend om alleen huisartsen te laten deelnemen aan deze bijeenkomst. De bijeenkomst wordt begeleid door een consulent kaderarts palliatieve zorg en een SCEN-arts, tenzij de consulent kaderarts tevens SCEN-arts is. Zes ervaren SCEN-artsen in onze regio zijn speciaal geïnstrueerd voor dit PTO. In overleg kan besloten worden om een geestelijk verzorger te vragen deel te nemen aan de bijeenkomst.

Met het bespreken van het onderwerp 'Euthanasie' krijgen we mogelijk ook inzicht in (structurele) knelpunten in de zorg en onderwijsbehoeften bij zorgverleners. Dit kan dan op een later moment worden opgepakt en uitgewerkt indien nodig.

Programma PTO

Het programma is redelijk uitgebreid. De groep kan eventueel een keuze maken uit verschillende onderwerpen.

Deel 1

Het onderwerp 'euthanasie' aan de hand van de PowerPoint presentatie
Hieronder een toelichting per dia waar relevant. Zie verder ook de PowerPoint presentatie.

Dia 3: Filmpje Koot en Bie 'Uit vrije wil'

Klik [hier](#) voor link naar filmpje. Filmpje staat ook in PowerPoint presentatie.

Dia 5: Landelijke cijfers euthanasie

Bij de landelijke toetsingscommissie waren in 2020 6938 meldingen, waarvan 2,5% dementie, 1,3 % psychiatrie en 3,4 % stapeling ouderdomsziekten.

Dia 7-8: Hoe sta je tegenover euthanasie?

De wet en regelgeving is vaak ruimer dan het geweten van de dokter.

Wat kan er bij de wet en wat kan er bij de huisarts zelf? In hoeverre is de huisarts zich bewust van eigen weerstanden, wat helpt en wat belemmert de dokter om euthanasie te doen? Wat zijn goede omstandigheden waarin je euthanasie wilt en kunt uitvoeren?

Als je gewetensbezwaren hebt, hoe ga je er mee om als je een vraag krijgt?

Dia 9-10-11: Hoe communiceer je euthanasie met de patiënt?

Benoem je euthanasie tijdens een kennismakingsgesprek?

Wat zou je kunnen zeggen als een patiënt, die nog geen levensbedreigende ziekte heeft, binnenkomt met een wilsverklaring en vraagt of je bereid bent om ter zijner tijd euthanasie te doen?

De patiënt heeft een levensbedreigende ziekte en vraagt je om euthanasie. Hoe ga je het gesprek aan?

Wat zeg je?

Dia 12: Ervaren druk om euthanasie uit te voeren

Hoe kun je omgaan met druk van de patiënt, naasten of van betrokken zorgverleners om euthanasie uit te voeren? Wie kan je adviseren? Delen van tips.

Tips kunnen zijn:

- Steun zoeken bij collega's of SCEN-arts. Bijvoorbeeld bij vragen als "Ik voel met onder druk gezet, echter ik heb meer tijd nodig, hoe ga ik daar mee om?" of "Waarom wil ik het eigenlijk niet?".

- Ruimte maken voor jezelf. “ U vraagt, maar ik moet er klaar voor zijn”. “It takes two to tango”. “ U bent in de hemel en ik kan er niet van slapen.” “ U bent in de hemel en ik ben in het gevang”.
- Als je de euthanasie niet gaat doen, dit als een slecht nieuws gesprek brengen. “ ik ga het niet doen”.

Dia 13 t/m 16: Zorgvuldigheidseisen

De zorgvuldigheidseisen op een rij. Hoe beoordeel je de ondraaglijkheid van het lijden van de patiënt? Hoe kun je wilsonbekwaamheid beoordelen?

Invoelbaarheid van de ondraaglijkheid vanuit de waarden, het karakter en de levensgeschiedenis van de patiënt.

Dia 17: Beginnende dementie

Sta je open voor euthanasie bij beginnende dementie? Waar moet je op letten tijdens het proces?

De schriftelijke euthanasieverklaring, wat doe je ermee?

Wat is een goede timing voor de euthanasie? Wie moet mee beoordelen?

Wilsbekwaam “ ter zake”.

Dia 18: Stapeling ouderdomsziekten

Hoe beoordeel je? Wat zijn je overwegingen?

Dia 19: Combinatie aandoeningen

Hoe beoordeel je? Wat zijn je overwegingen?

Dia 20: Voltooid leven

Geen euthanasie.

Dia 21: Het SCEN consult

Wat kun je van een SCEN-arts verwachten? Wat is je vraag? Ondersteuning? Een beoordeling? Op welk moment neem je contact op. Wat is een goede timing? Hoe bereid je je vraag of de beoordeling voor? Wat wil een SCEN arts weten? En wat kun je verwachten van het Expertisecentrum Euthanasie.

Dia 23-24: De uitvoering van euthanasie

Euthanasie of hulp bij zelfdoding? Welke knelpunten kun je tegenkomen? Tips?

Zie Checklist ‘Uitvoering euthanasie’ en Stappenplan euthanasie KNMG en NHG.

Deel 2

Casuïstiekbespreking.

Delen van vragen, eigen ervaringen, knelpunten en tips.

Organisatie

Voor een uitleg hoe PTO of PTO FTO te organiseren [klik hier](#).

Deelnemers

Huisartsen, wijkverpleegkundigen en eventueel andere zorgverleners die de PTO groep wil uitnodigen, zoals een verpleegkundig specialist.

De bijeenkomst wordt geleid door een geestelijk verzorger die is opgeleid tot gespreksleider moreel beraad (hierna genoemd: gespreksleider) en begeleid door een consulent kaderarts palliatieve zorg. Het kan zijn dat de geestelijk verzorger die normaal aan het PTO deelneemt geen gespreksleider is. In dat geval is er bij dit PTO

een andere geestelijk verzorger aanwezig. Neem contact op met het Centrum voor Levensvragen Zuidoost-Brabant voor de inzet van een gespreksleider. Hieronder staat hoe u dit kunt doen.

Vóór de bijeenkomst:

De huisarts-voorzitter:

- Stuurt een e-mail aan het Netwerk Palliatieve Zorg Zuidoost-Brabant (netwerkpalliatievezorgzobrabant@stichtingkoh.nl) met het verzoek om een (speciaal geïnstrueerde) SCEN-arts voor het PTO. Datum en tijd van de bijeenkomst graag doorgeven. Het Netwerk zoekt een SCEN-arts en geeft zijn/haar contactgegevens door aan de huisarts-voorzitter. Dien op tijd een aanvraag voor een SCEN-arts in, bij voorkeur minimaal drie weken voor de geplande bijeenkomst.
- Neemt contact op met de SCEN-arts om de voorbereidingen in gang te zetten.
- Stelt in overleg met de SCEN-arts een datum voor de bijeenkomst vast.
- Vraagt de SCEN-arts om een exemplaar van de Euthanasie Code 2018 mee te nemen naar de bijeenkomst om te tonen aan de deelnemers.
- Stemt vervolgens de datum af met collega huisartsen en de kaderarts consulent palliatieve zorg.
- Spreekt af wie van de huisartsen de bijeenkomst voorbereidt met de SCEN-arts. Dit hoeft niet de huisarts-voorzitter te zijn maar kan ook een andere huisarts uit de PTO groep zijn.
- Stuurt minimaal twee weken voor de bijeenkomst de uitnodiging naar de SCEN-arts, de consulent kaderarts en de deelnemende huisartsen. In de uitnodiging:
 - Datum, tijd en locatie
 - Verzoek aan huisartsen om na te denken over vragen die ze bespreken willen over het onderwerp euthanasie
 - Maak huisartsen er op attent dat ze een casus kunnen inbrengen (dit kan een actuele casus zijn of een casus die al afgerond is). Vraag hen daarbij om over de volgende vragen na te denken:
 - Welke vraag heb je erbij?
 - Wat was er lastig?
 - Was er sprake van een moreel dilemma?
 - Vraag de casus met de antwoorden op de vragen vooraf op een half A4 op te sturen naar de huisarts-voorzitter
 - Als bijlagen aan deelnemers toesturen:
 - Checklist Euthanasie voor de uitvoerende arts
 - Stappenplan euthanasie KNMG en NHG
 - SCEN 'Schema ter beoordeling van het lijden' van G. Kimsma
 - Vraag deelnemers om het boek 'Euthanasie Code 2018 De toetsingspraktijk toegelicht' door te kijken.
 - De huisarts-voorzitter stuurt vervolgens de aangeleverde casuïstiek door naar de SCEN-arts en de consulent kaderarts palliatieve zorg.

De huisarts-voorzitter en SCEN-arts:

- Bereiden de PTO module 'Euthanasie' voor.
- Bespreken de casuïstiek.
- Spreken een rol- en taakverdeling af en een tijdsplanning voor de bijeenkomst.

Vorbereidingsopdracht voor de deelnemers:

- Breng een casus in aan de hand de instructie [Vorbereiden en inbrengen van een casus in het PTO](#).
- Kijk het boek 'Euthanasie Code 2018 De toetsingspraktijk toegelicht' door

Bijlagen:

- [PowerPoint Presentatie Euthanasie](#)
- [Aandachtspunten bij SCEN beoordeling en verslaglegging](#)
- [Checklist 'Uitvoering euthanasie'](#)
- [Stappenplan euthanasie KNMG en NHG](#)
- [SCEN 'schema ter beoordeling van het lijden' van G. Kimsma](#)
- [Voorbereiden en inbrengen van een casus in het PTO](#)
- [Organisatie PTO en PTO FTO](#)